

Eir Corina Casanova, l'antierura chanzliera federala, fa part dal proget «Constitutio».

FOTO FADRINA HOFMANN

Il proget «Constitutio» dà üna vusch a la Constituziun

Per seis proget «Constitutio – la Constituziun federala da la Svizra in purtret e tun» es Dominic Büttner in gir tras tuot las quatter parts linguisticas dal pajais. Pel mumaint fa'l viadi in Rumantschia.

FADRINA HOFMANN/PL

L'antierura chanzliera federala, *Corina Casanova*, ha tschernü il Lai da Tarasp sco culissa per sia sequenza da film pro'l proget «Constitutio». Id es üna bella saira d'utuon, il sulai tramunta güsta e las muntognas reflectan sülla surfatscha dal lai. Corina Casanova tegna in man ün cudeschin cotschen. Ella guarda in direcziun da la camera e sü'l segn da l'hom davu la camera cumainza ella a preleger: «Artichel 2: Intent. Alinea 1: La Confederaziun Svizra protegia la libertà ed ils drets dal pövel e mantegna l'indipendenza e la sgürezza dal pajais». I seguan alinea 2, 3, 4.

L'hom davu la camera es *Dominic Büttner*, fotograf liber ed iniziand dal proget «Constitutio». Daspö 18 mais es el in viadi tras la Svizra per registrar tuot ils artichels da la Constituziun federala illas quatter linguas. Persunas renomnadas sco la cusglia federala *Karin Keller-Sutter*, cusglia federal *Ignazio Cassis* o l'antierura cusglia federala *Ruth Dreifuss* fan part dal proget. Illa Rumantschia sun da la partida güsta tuot ils trais cusglia governativs rumantschs ed eir persunas cuntschaintas sco *Romana Ganzoni*, *Corin Curschellas* o *Roman Weisshaupt* prelegian artichels. Implü vegnan numerusas persunas sco tü ed eu, da la scolara fin al paur, da la chasarina fin al magister.

Proget nat d'ur d'aigna iniziativa»

«Il proget es nat our d'aigna iniziativa», quinta Dominic Büttner davu cha Corina Casanova ha prelet eir amo ün seguond artichel, quista jada davant la culissa dal Chastè da Tarasp. Il proget saja üna reacziun sülla società trapartida d'ur d'aigna durant il temp da la pandemia, eir üna reacziun sün persunas chi han fat opposiziun cunter las masüras dal stadi durant corona. «Üna part da la populaziun s'ha allontanada dal sistem politic svizzer ed eu laiva tgnair cunter quista tendenza cun dar üna vusch a nossa Constituziun federala», declera el.

Fin uossa exista la Constituziun svizra be in fuorma scritta. Cün laschar preleger a persunas chi vivan in Svizra ils differents artichels less Dominic Büttner muosar ün purtret realistic da la populaziun svizra. Pro la tscherna da las persunas haja dat inscuters casuals, ma l'iniziant ha dumandà e contactà a tschertas persunas perquai cha'l cuntgnü da l'artichel as cunfa

«I's discuorra adüna cha la Svizra saja ün pajais uschè stabel ed invezza vaina üna Constituziun chi müda adüna inavant.»

Corina Casanova, antierura chanzliera federala

cun lur funcziun. Tuot las persunas nun han ün pass svizzer. «La Constituziun federala pertoca a tuot ils umans chi vivan in Svizra», declera Dominic Büttner.

«Superbigia da nossa Constituziun»

Pro la tscherna da las persunas in Rumantschia ha survgni l'iniziant sustegn da *Conradin Klais* chi cugnuscha bain l'intschess rumantsch tras sia professiun e derivanza. «Il proget m'ha fascinà da prüma davent», disch il Sursilvan. In Rumantschia detta ün pèr sfidas in connex cul proget, per exampels ils differents idioms e la problematica cha'ls artichels sun scrits be in rumantsch grischun. «Quai ha chaschunà minchatant problems cun preleger». Da süsom la Surselva fin giosom l'Engiadina Bassa es viagià Conradin Klais cun Dominic Büttner per ramassar tuns e purtrets. Da chattar avuonda Rumantschas e Rumantschs chi prelegian nu saja stat ingün problem, l'incuntrari. «Uschea n'ha eir eu pudü far bleras novas cugnuschentschas».

Cha Corina Casanova piglia part al proget sco rapreschantanta da la Rumantschia fa

grond plaschair a Dominic Büttner. «Eu n'ha tschernü per ella l'artichel 2 chi'd es insè la definiziun per che cha la Constituziun federala sta», declera l'iniziant. Per Corina Casanova es la Constituziun svizra alch important. «Eu sun fich superbgi da nossa Constituziun», disch l'antierura chanzliera federala. I detta pacas constituziuns sül muond chi müdan uschè suvent sco nossa, quai grazcha a la democrazia directa cullas iniciativas popularas o votumaziuns davart adattamaints dad artichels. «I's discuorra adüna cha la Svizra saja ün pajais uschè stabel ed invezza vaina üna Constituziun chi müda adüna inavant».

Ils Rumantschs sun fich grats

Fin la fin da l'on dessan esser prontas las versiuns in tudais-ch, frances e rumantsch. La versiun taliana dovrarà amo ün pa daplü temp. Che chi capita cul proget cur ch'el es a fin nun es amo cler. «Eu sun avert per propostas e metjent a disposiziun ils videos per mincha acziun pussibla», disch Dominic Büttner. Davo 18 mais in gir tras la Svizra, davu tants inscuters cun umans da tuot las etats e tuot las spartas socialas, ha il fotograf uossa ün oter purtret da la Svizra co avant. «Eu n'ha impris üna pruna e n'ha hoz ün purtret bler plü cumplissiv da la Svizra». El haja eir constatà chi detta ün möd different dad ir intuorn cul term «patriotischem». In Svizra tudais-cha saja la glieud critica invers il proget, in Svizra francesa e taliana haja'l fat be experienzas positivs ed in Rumantschia hajan ils participants grond plaschair da gnir resguardats. «Quai resainta cha la glieud es grata da pudair esser da la partida e quai es commovent per mai», disch l'iniziant.

Che chi saja stat üna scuverta per el saja il fat cha'ls chantuns han ün'importanza uschè centrala in nos pajais. Quai ha'l badà impustüt pro la finanziaziun dal proget. Da chattar raps per «Constitutio» saja stat e saja amo adüna üna gronda sfida.

Ils films vegnan tuots chargiats sülla plattafuorma constitutio.ch e sun accessibels grautitamaing per minchüna e minchün. I's po tadlar singuls artichels o tuots in üna jada, i tils po dovrar per l'instrucziun in scoula o per otras occasiuns. «Quist es üna sort proget dal pövel pel pövel», disch Dominic Büttner.

www.constitutio.ch

EHC SAN MUREZZAN

Üna vita pel hockey

Avaunt trent'ans es Gian-Marco Crameri gnieu promovieu cul HCD illa liga naziunela A. Trent'ans pü tard do e giouva el aunch'adüna hockey. In l'eted da 50 ans na pü sül nivel da la liga naziunela A, però cun San Murezzan illa seguonda liga.

Cun l'EHC San Murezzan da la seguonda liga sü illa prüma liga. Alura da lo inavaunt tal HCD e cun Tavo da la prüma liga illa naziunela B ed alura inavous illa liga naziunela A. Que d'eiran ils prüms pass illa carriera activa da *Gian-Marco Crameri* da Samedan. Avaunt precis trent'ans es el gnieu promovieu cun Tavo illa pü ota liga da hockey svizra e daspö lo es el activ. Aunch'adüna. Ma na pü sün quel nivel, però già bgers ans illa seguonda liga tal EHC San Murezzan.

50 ans ed aunch'adüna na avuonda

La carriera da Gian-Marco Crameri es impreschiunanta. Al principi da sia carriera ho el fat ün pass zieva l'oter. Scu manzuno – da la seguonda liga da la s-chela insü fin sül pü ot level – e fin aint il dress da l'equipa naziunela. Il giuveder da hockey engiadinais ho giuvo passa milli partidas sün nivel professiunel. Il Samedrin es gnieu cun trais differentas equipas champiun svizzer ed el ho fat part a numerus champiunedis mundiels e Gös Olympics.

Il pü important i'l sport da hockey es pel giuveder da 50 ans aunch'adüna il plaschair. Il plaschair dad ir sül glatsch, da passer temp insembel cun sieus collegas da squadra – chi sun per part trenta ans pü giuvens cu el. Uschè giouva el eir cun sieu figl *Nico Crameri* a hockey. Ed eir e dad esser ün leader, sün ed eir sper il glatsch, saja important.

Il bap Gian-Marco Crameri insembel cul figl Nico Crameri (schn.).

Gian-Marco Crameri giouva eir auncha cun 50 ans tal EHC San Murezzan.

FOTOS RTR

Giuver fin sesaunta?

«Eau d'he aunch'adüna il gust da giuver e riv eir auncha. Scha'l gust vess però da mauncher ün bel di, alura giaregia be aunch'üna vouta l'eivna culs seniors sül glatsch», disch Gian-Marco Crameri cun ün surrier. Cler cha x-üna vouta es la carriera activa a fin. Ma fin lo giouva el auncha cun sia equipa dal cour.

Scu bgeras otras equipas nun ho neir San Murezzan pü uschè ün grand pool da giuvens giuveders chi saun eir instruir hockey sül nivel da la seguonda liga. Eir perque fo Gian-Marco Crameri inavaunt. Sia furtüna es eir ch'el nun ho më gieu grandas blessuras e ch'el nun ho sfurzo sieu corp i'ls trenamaints e düraunt ils gös. Uscheja so el eir auncha der e giuver hockey cun 50 ans ed esser üna bun'agüd pels giuveders giuvens tal l'EHC San Murezzan. «Scha'l corp riva, alura po que esser ch'eu giouva eir auncha fin cun 60 ans. Ma il di cha vaina avuonda giuveders füss eir üna bun'ocasiun per piglier alura cumgiò», disch Gian-Marco Crameri. (rtr/fmr)

PASS DA L'UMBRIL

Avertüra definitiva in sonda

Il Pass da l'Umbrail driva definitivamaing in sonda, ils 30 da settember 2023, a las 17.00. Quai ha comunicà l'Uffizi da construcziun bassa davu avair valütà la situaziun da nouv in marcurdi passà. Il pass es gnü serrà causa las strasoras da la fin d'avuost 2023, chi han dannagià ün müer da sustegn. Pervi dad ulteriurs orizis, han las lavuors da reparatura düra var ün'eivna pü lösch co previs. (cdm/fmr)